

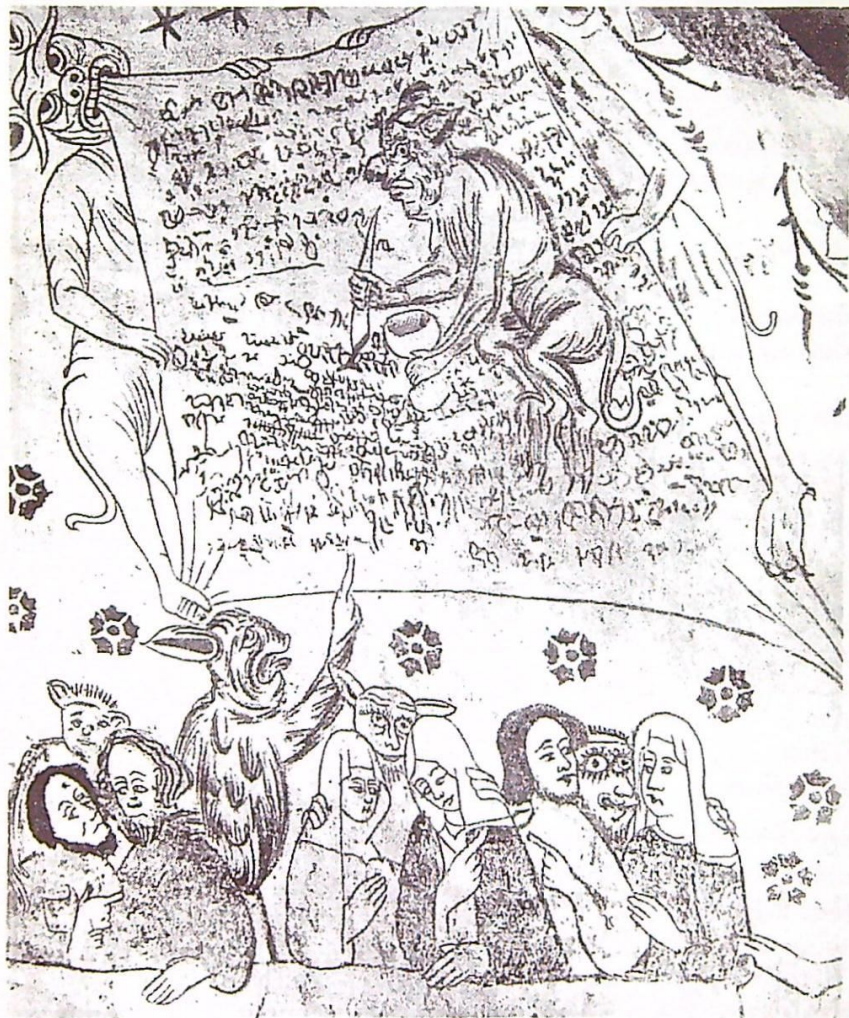
Västanbladet

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årg 20

2003

Nr 4

INNEHÅLL NR 4 - 2003

VI MÖTS.....	3
FRÅN GRANNFÖRENINGARNA.....	4
RABATT HOS SLÄKTF.FÖRBUNDET..	4
FORSKARSTUGAN PÅ 3.E LÅNGGAT..	5
NAMN ÅT DE DÖDA.....	5

Joel Holger:

SLÄKTFORSKARDAGAR 2003.....	6
SLÄKTFORSKARDAGAR 2005.....	7

Joel Holger, bokanmälan:

SLÄKTFORSKA VIDARE.....	8-9
BONDETRO OCH KYRKORO.....	10

41 HANDSKRIFTER.....	9
----------------------	---

Gunnar Johansson:

KLOCKARE I HELG OCH SÖCKEN...	12
-------------------------------	----

MEDELLIVSLÄNGD.....	14
SPÄDBARNSDÖDLIGHET.....	15
VACCINATION.....	16

Rolf Ekelund:

EN INTRESSANT GRAVSTEN.....	17
-----------------------------	----

Peter Nordby:

JORDEBÖCKER, MANTALSLÄNGDER.	18
------------------------------	----

LANDET RUNT.....	24
NYA CD-SKIVOR.....	28

NÄSTA NUMMER AV VÄSTANBLADET
UTKOMMER I BÖRJAN AV FEBR. 2004.

MANUSSTOPP DEN 9 JAN.

ISSN - 1102 - 4453

Kopierad på miljövänligt papper hos
Mediagruppen KOPIERINGEN AB, Gbg

GöteborgsRegionens Släktforskare

MEDELEMSFÖRENING I SVERIGES
SLÄKTFORSKARFÖRBUND

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 GÖTEBORG
Tel. 031 - 13 12 26 (tisd. och torsd. 10-14),
Postgiro 24 23 85 - 3

Styrelse 2 0 0 3

- Ordf. Rolf Ekelund, 031 - 93 15 15
Lerdalavägen 69, 429 34 KULLAVIK
- V.ordf. Per Clemensson, 031 - 20 65 63
S. Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG
- Skr. Joel Holger, 031 - 40 85 20,
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
- Kassör Ewert Arwidsson, 0520 - 707 39, Göte-
borgsv. 91 A, 461 54 TROLLHÄTTAN
- Klubbm. Karin Holger, 031 - 40 85 20
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
- Övriga John Ashton, 031 - 25 45 68
Kärnvedsgat. 15, 416 80 GÖTEBORG
LarsOlof Löof, 070-5602840
Erik Dahlbergsg. 4, 41126 GÖTEBORG
Örjan Nordmalm, 031 - 20 57 27,
Bohusg. 24, 411 39 GÖTEBORG
Sybil Winell, 031 - 16 05 95
Föreningsg. 16 E, 411 27 GÖTEBORG
- Suppl. Per Liljeström, 0302 - 131 91
Vänskapen 3 e, 443 34 LERUM
Sonja Rindby, 031 - 25 99 51
Munkebäcksg. 23, 416 53 GÖTEBORG

Västanbladet

Ansvarig utgivare: Per Liljeström

Redaktionskommitté:

Per Clemensson, Per Liljeström och Joel Holger
Västanbladet ingår i medlemsavgiften 150.- kr/år
(familjemedlem 50.- kr)

och utkommer årligen med fyra nummer.

OMSLAGSBILDEN:

Djävlar rapporterar och antecknar skvaller i
kyrkan. Se sidan 10.

GöteborgsRegionens
Släktforskare

vi möts

HÖSTEN 2003

Lördagen den 8 nov. Arkivens dag på Landsarkivet, Geijersgatan 1.
Öppet kl. 9-15 med visningar kl. 10, 11, 12 och 13.

Söndagen den 9 nov. kl. 10 - 14. ÖPPET HUS i GRS lokaler
på Erik Dahlbergsgatan 36 B med bl. a. 'Släktforskarakut'. Introduktion för nybörjare
kl. 11.00 samt 13.00. Visning av bibliotek, cd-skivor för släktforskning, antavlor samt
projekt-arbeten. Kaffeservering. *Alla är mycket välkomna.*

Måndagen den 17 nov. kl. 18.30. Ordinarie Höstmöte
i föreningslokalen Erik Dahlbergsgatan 36 B, med efterföljande föredrag av
arkivarien vid landsarkivet i Göteborg och författarinnan **Karin Edvall** om
"Några kvinnoöden i Göteborg"
Kaffeservering. Anm. senast torsdagen innan. Avgift 50.- kr.

VÅREN 2004

Måndagen den 23 febr. kl. 18.30. Föreningskväll på Erik Dahlbergsgatan 36 B.
Maria Löfdahl, Dialekt- och Ortsnamns- och Folkminnesarkivet, berättar om
"Västsvenska ortnamn under 1000 år"
Kaffeservering. Anmälan senast torsdagen innan. Avgift 50.- kr.

Nedanstående program är preliminärt. Vidare uppgifter i nästa nr av Västanbladet !

Söndagen den 7 mars. ÖPPET HUS kl. 10-14 på Erik Dahlbergsgatan.

Måndagen den 22 mars. Ordinarie ÅRSMÖTE med efterföljande föredrag.

Måndagen den 19 april. Föreningskväll med föredrag.

Lördagen den 15 maj. Heldags bussutfärd.

ANMÄLAN i så god tid som möjligt till

Stina Börjeson tel. 031 - 25 75 55 eller Karin Holger tel. 031 - 40 85 20

**Entrén till samlingslokalen på Erik Dahlbergsgatan sker genom GRS egen lokal,
vilken måste läsas under själva mötet. Kom således i god tid.**

Vi har öppet 1 timma före föreningsmötet ! Samlingslokalen rymmer 40 pers.

Mycket välkomna, tag gärna med gäster !

Ev. återbud måste anmälas.

Från grannföreningarna

Västgöta Genealogiska Förening

Lördagen den 8 nov. kl. 9-16 i Kinna. Datakurs i bildhantering med Charlotte Börjesson. Anmälan till Birgitta Löfgren, tel. 0512 - 41062.

Öckeröarnas Släktforskarförening

Lördagen den 8 nov. kl. 16.00 "Öckerös gårdar och bönder 1528-1625". Lokal: Nimbus, Öckerö Miss.församl. (vid Läkarstationen)
Föredrag av Tore Hermundson Vigerust, Norge.

Borås Släktforskarförening

Onsdagen den 19 nov. kl. 19.00. Vävarsalen, Borås Kulturhus.
Kalle Bäck: "Det svenska dasset - inte bara en skitsak".

Alingsås Släktforskarförening

Torsdagen den 20 nov. kl. 19.00
Hillsalen, V:a Ringgatan 20, Alingsås. Peter Hjortstam: "Att forska om soldater". Inträde 40.- kr, kaffe med dopp ingår.

Hallands Genealogiska Förening

Lördagen den 6 dec. Utbildningsdag "Mantalslängder som källa".
Föreningslokalen Fiskaregatan 17, Halmstad. Anmälan till Evelyn Hardenmark, tel. 035 - 50810. □

R a b a t t !

Släktforskarförbundets prislista över böcker, cd-skivor och annat har två priser, ett lägre för "medlemmar" och ett högre för "icke medlemmar". Med medlemmar avses numera alla medlemmar i släktforskarföreningar, vilka är anslutna till Sveriges Släktforskarförbund. D.v.s.

För att få det lägre priset skall man kunna ange medlemskap i t.ex.

**GöteborgsRegionens
Släktforskare.**

GRS har inga medlemskort e.d.,
men på begäran skickar vi
medlemsbevis
om så skulle erfordras.

Antikvariat
Genealogica

Köper & Säljer

böcker för släktforskare & personhistoriker

Beställ katalog

E-post: katalog@genealogica.com

Telefon: 070 - 666 02 20

eller ta en titt online

www.genealogica.com

Forskarstugan på Tredje Långgatan i Göteborg

I Sveriges Släktforskarförbunds lokaler på Tredje Långgatan 39, vån. 2, (porttelefon) öppnades den 7 sept. 2003 en forskarstuga. Denna drivs gemensamt av Sveriges Släktforskarförbund, DIS-VÄST, Föreningen Släktdata samt GöteborgsRegionens Släktforskare (G R S). I forskarstugan finns 8 datorer med tillgång till många register, databaser och registerprogram för släktforskare:

DISGEN 7, DISGEN 8,0c, DISGENs snabbguide,
Genline, NAD Nationell Arkiv Databas, Arkion
Sveriges Dödbok 1950-1999, Svenska ortnamn, Reg. till mantalsböcker 1800-1870,
Gamla stan 750 år, Klara, Söder i våra hjärtan, Begravda i Stockholm,
CD-Emigranten 1-2/2001, Sveriges befolkning 1970,
Vigselregister Halland 1668-1860, Bouppteckningsregister Halland 1671-1850,
Båtsmansregister Halland, Husförhørsregister 1882-1897 Hallands städer.

Att besöka forskarstugan är gratis.

Öppettider är: Tisd. - fred. 8.00-17.00, torsdagar även kvällstid 17.00-21.00.

Lördagar 9.00-13.00. Stängt under jul- och nyårshelgerna.

Alla dagar krävs förhandsbokning genom Kent Andersson,
tel. 031 - 42 33 11. Särskilt på torsdagkvällar kommer många .

Man kan ej räkna med att alltid få forskningshjälp. Men kanske också besökarna inbördes kan hjälpa varandra att hitta rätt bland sökmöjligheterna.

Stugvärdar efterlyses till forskarstugan torsdag kväll 16-21. Avsikten är att det varje torsdagskväll skall finnas två stugvärdar för tillsyn, läsning etc.

Om du är intresserad av att bli stugvärd som representant för G R S, tag då kontakt med G R S ordförande Rolf Ekelund, tel. 031- 93 15 15.

Stugvärd kan ju också själv forska och utnyttja forskarstugans möjligheter !

Sveriges Släktforskarförbund
DIS-VÄST
GöteborgsRegionens Släktforskare
Föreningen Släktdata

www.genealogi.se
www.dis-vast.o.se
www.genealogi.se/forbund/grs.htm
www.slaktdata.org

'Namn åt de döda' - ny tidplan

Projektet är förlängt till den 31/3 2004. Se upplysningar i nr 2 av Västanbladet, sid. 24.

Projektets hemsida är: home.swipnet.se/hossna/sdb.htm

*Det är med andra ord inte för sent att "adoptera en församling"
och starta med registreringen av avlidna personer åren 1950-70.*

I Göteborg är några församlingar ännu lediga:

Backa, Biskopsgården, Gamlestads, Haga, Kristine, Masthugg, Oscar Fredrik, S:t Pauli, Vasa, Högsbo, Lundby, V. Frölunda och Älvsborg.

Släktforskardagar i Sveriges trädgård

Årets Släktforskardagar med Riksstämman hölls i den vackra Ronneby Brunnsanläggningen med Blekinge Släktskarsförning som värd. Det var en mycket lyckad placering med utställning, föreläsningssalar, hotell, bilparkeringar i ett sammanhang. Visserligen en liten 5-minuterspromenad däremellan, men vad gjorde det i det när solen sken. (Störtregnet kom när utställningen stängde på söndagen). Årets tema var "Land & Hav - bönder, båtsmän, fiskare och stenhuggare".

Redan på fredagen den 22 aug. hade de olika medlemsföreningarna ordförandekonferens, jämsides med att redaktörskurser och cirkelledarkonferens pågick.

Lördagens och söndagens utställning (med 45 utställare) invigdes av landshövding Ingegerd Wärnersson. Utställningslokalerna hade något trånga montrar, men gott om utrymme för de besökande däremellan och det kändes ganska välfyllt. Uppmärksammade nyheter var förbundets nya CD-skiva med *Sveriges befolkning 1890* samt den nya boken *Släktforska vidare*.

Den stora föreläsningssalen var för liten och en hel del fick stå, sitta i fönster e.d. trots att salen väl rymde ca 240 pers. Ted Rosvall och Anna-Lena Hultman presenterade nytt liv i gammalt projekt: EMI-BAS (emigranter excerperade ur kyrkböcker). Nu vill de att vi alla Sveriges forskare skall gå igenom, kontrollera och komplettera uppgifterna. Andra föreläsningar var "Båtsmän", "Kvinnor i 1700-talets Karlskrona", "Förfädernas liv i bilder", Danskar och svenskar i 1600-talets Blekinge", "Pesten i Blekinge", "På marginalen, människor i Blekinge skogsbygd".

Riksstämman på lördagen med 134 ombud löpte utan problem och på rekordkort tid.

Sedan föregående stämman i Borlänge

hade förbundets stadgar finjusterats av styrelsen och kunde nu antagas.

Man beslutade vidare om verksamhetsplan och budget samt föreningarnas årsavgift till förbundet för år 2004, vilken behålls oförändrad 7.- kr/medlem.

Till nya ledamöter i förbundsstyrelsen år 2003-2005 valdes Kurt Modig, Värmdö och Ingrid Månsson, Söråker. Som fyllnadsval 2003-2004 invaldes även Jan Nilsson, Stafanstorps, efter en sluten omröstning.

Omvalda blev Christina Gustavsson, Linköping, Sven Johansson, Halmstad och Torbjörn Näs, Mora.

Sedan tidigare år (halva styrelsen väljs om varje år) ingår även i styrelsen: Ordf. Ted Rosvall, Falköping, Barbro Stålheim, Stigtomta, Sam Blixt, Oskarshamn, Kent Lundvall, Uddevalla samt Björn Fredriksson, Boden.

Ted Rosvall visade upp några tecknade vykort, som i kritiserande anda skall skickas av oss släktskare till våra politiker i avsikt att påverka bevarandet av de gamla sockengränserna, vilka idag allt mer suddas ut vid Svenska kyrkans sammanslagningar av sina socknar / församlingar. Här har Sveriges Släktskarsförbund stöd av Riksantikvarieämbetet och Sveriges Hembygdsförbund.

Ett förslag till ny logotype för förbundet presenterades: en ring, ett träd med rötter och grenar. Förslaget kunde nog vara något kraftfullare i sin framtoning. (Finns nu att se på nättidningen "Rötter").

Årets Arkivpris tilldelades Landsarkivet i Lund och till Årets bibliotek utsågs Arkenbiblioteket i Örnköldsvik.

Nästa år är det Jämtlands Släktskarsförning som blir värd för släktskardagarna i Östersund den 13-15 aug. med temat "Mångkultur".

På Riksstämman meddelades till sist att år 2005 kommer dagarna att förläggas till Göteborg med GöteborgsRegionens Släktskarsforskare, DIS-VÄST och Föreningen Släktdata som värdar.

Mer om detta på följande sida.

FÖRENINGEN
SLÄKTDATA

Släktforskardagar & Riksstämma till Göteborg den 27-28 aug. 2005

I samband med Riksstämman i Ronneby i augusti i år meddelade förbundsordförande Ted Rosvall att styrelsen för Sveriges släktforskarförbund utsett Göteborg som värd för arrangemangen år 2005. De tre göteborgsföreningarna

*GöteborgsRegionens Släktforskare,
DIS-VÄST och Föreningen Släktdata*

skall tillsammans organisera stämma, utställning, föredrag m.m. Många personers insatser erfordras för att allt skall gå i lås.

Under våren 2003 arbetade en förslagskommitté från de tre föreningarna med projektet, vilket resulterade i en ansökan som inlämnades i juni. Från GöteborgsRegionens Släktforskare deltog Rolf Ekelund och Per Clemensson.

I november skall nu organisationen för planeringen av "2005" ta sin form. Det är många problem som skall lösas på vägen, säger Rolf och Per. Klart är emellertid att temat för arrangemangen blir

"Porten mot väster".

Här syftas naturligtvis på Sveriges alla kontakter med utlandet västerut: alla de tidiga invandrarna från Tyskland, Holland, England, Skottland samt porten som ledde västerut för utvandrarerna till USA m.fl. länder. För att inte tala om Svenska Ostindiska Kompaniet! Nog finns det mycket för Göteborg att visa på.

Utställningarna är tänkta att vara i Kronhuset, Göteborgs äldsta byggnad och i originalskick, samt i Ostindiska huset, Göte-

borgs Stadsmuseum; gammalt det också, men ombyggt invändigt. Föredragen skall även hållas i museet.

Vidare upplyser Rolf och Per, att själva Riksstämman 2005 skall äga rum i Christinæ kyrka, även kallad Tyska kyrkan. Den ligger ju alldeles intill Stadsmuseet och ingår i Göteborgs "finrum", som det kallas i bebyggelsesammanhang. Om man skall vara göteborgsvitsig kan det bli stämningfullt, när dessutom kyrkan har en orgel med 40 stämmor! Och Släktforskarförbundets ordförande Ted Rosvall råkar vara kyrkomusiker. Vad månede vi få höra som introduktion?

Fil.dr. Lennart Limberg har tackat ja till att vara "general" för projektet. Han är historiker och verkar i Riksföreningen Sverige-kontakt och Göteborgsemigranten.

Nu är det i första hand ett antal "sektionschefer", som skall tillsättas, upplyser oss Rolf och Per.

*Känner Du dig manad att delta i ett
spännande projekt?*

tala då med någon av dessa.

Det kan gälla ekonomi, kansli, kontakter med sponsorer, myndigheter och media, lokaler, inredning, skyltning och transportfrågor, datakommunikation, programblad, annonsackvisition och lotteri, invigningstalar och föredragshållare, tillgång till hotell och luncher, anordna stämmomiddag o.s.v.

Joel Holger

Nu får Du god vägledning och nya idéer att **Släktforskning vidare**

Per Clemensson och Kjell Andersson har utkommit med en fortsättning i serien "Steg för steg", nämligen "Släktforskning vidare". Avsikten är att med den nya bokens hjälp kunna öppna dörren till ett antal källor utöver de huvudkällor, som behandlats i "Släktforskning steg för steg" och att vidga perspektivet för släktforskaren.

Detta är en bok för fortsättningscirklar, men den passar lika bra för självstudier och som ett ypperligt uppslagsverk. Boken har givits en mycket vacker och tydlig lay-out (med färg) och har lättlästa, koncisa texter. Den är lätt att hitta i med sitt sakregister och efter varje kapitel finns en litteraturförteckning för vidareläsning. Boken ger i slutet en hel sida med tips på Mikrofilmer hos SVAR, CD-skivor och Internet-adresser. Bilderna har

gjorts utfallande (går ut till papperskanten) för att bli så stora som möjligt, vilket behövs då de ofta visar originaldokument med texter. En rikedom av källor presenteras, huvudsakligen från tiden 1750-1950.

I bokens första och längsta kapitel "Skeden i livet" hittar man underrubriker som Livets början, Faderskapserkännanden, Barnmorskedagböcker, Förlossningsjournaler m.m. Även Skolans värld, Värnplikt och Föreningsliv, Äktenskap och skilsmässa, Beskattning, Sjukvård samt Livets slut behandlas på ett ingående sätt.

Kapitlet "Samhällets olycksbarn" tar upp personer som hamnat på livets skuggsida. Här kan man läsa om Fattigvård, Fångar och Prostitution, men även om Konkurs och Indrivning.

"Adel" och "Präster", "Bergsbruk, manufaktur och företagande", "Ämbetsmän och myndigheter" har egna kapitel.

"Borgare, handelsmän och hantverkare" tar upp Skråväsen och Burskap samt regler kring dessa.

"Bönder och gårdar" redogör för Arrenden, Arv, Köp, Uppbud, Lagfart m.m. Av stort intresse för många är kapitlet "Soldater", där vi får presenterat olika Rullor, Roterings- och utskrivningslängder, Soldatkontrakt, Syneprotokoll o.d. för såväl Indelta soldater och båtsmän som Officerare.

"Sjömän" är ofta svåra att följa, de kan t.ex. rymma i någon hamn; arbeta sig över till en annan kontinent. I sjömanshusens Rullor och Sjömansregister kan man följa dem. Avslutningsvis behandlas "Minoriteter" Judar, Katoliker, Samer, Romer, Resandefolket och de källor, som kan vägleda forskaren betr. dessa grupper.

Den här boken är ett nöje att läsa och bläddra i - på nytt återvända till ett avsnitt - och med dess hjälp och hänvisningar fördjupa sina kunskaper för att släktforska vidare . . .

Joel Holger

"Släktforska vidare" Ny handbok utkommen !

Som en fortsättning på den grundläggande släktforskarboken "Steg för steg" har nu **Per Clemensson och Kjell Andersson** författat en ny, rikligt illustrerad handbok i släktforskning: "**Släktforska vidare**", utgiven av Natur och Kultur/LTs förlag 2003, 146 sid. Se anmälan sid. 8. Genom telefonbeställning och avhämtning enl. överenskommelse under exp.tid hos GöteborgsRegionens Släktforskare (tel. och adress se nedan) erhålles nu boken för: **280.- kr. inkl. moms. 6%.**

"41 Handskrifter 1339 - 1926" Paleografi i datorn !

Läromedel i handskriftläsning av Per Clemensson och Sven Ängermark.

Detta är ett nytt läromedel på cd-skiva, som gör inlärningen enklare och roligare och som är självinstruerande. Programmet bygger på ett antal västsvenska dokument hämtade från olika statliga och enskilda arkiv på Landsarkivet i Göteborg och omfattar dokument från olika tider 1339 - 1926. Till samtliga dokument finns renskrifter (facit) rad för rad och till vissa dokument finns dessutom räntningsfunktion som redovisar fel per ord och rad. Pris: 350.- kr inkl. moms. 6%. För ev. porto tillkommer 20.- kr. Beställes från:

GöteborgsRegionens Släktf. Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg
tel. 031 - 13 12 26 (tisdag och torsdag kl 10-14). □

Efterlysning Det skulle vara roligt att få kontakt med någon som forskar på Skåne. Själv har jag släkt på fädernet i Kävlinge-Lundtrakten.

Margaretha Ålund. Tel. 031 - 16 00 53.

Böcker
för
alla
åldrar
och in-
tressen !

1882 startade vi på Södra Hamngatan i Göteborg.

WETTERGRENS

BUTIKER Göteborg Avenyn 21, Västra Hamngatan 22, Nordstan, Frölunda Torg,
Backaplan. Tel. växel 031-706 25 00. Källered K-Center, Ekenleden 6, tel. 031-795 13 20.
Kungälv Kungsmässan, tel. 0300-160 90. Borås Storknallen/Knalleland, tel. 033-13 18 90.
Internetbutik www.wettergrens.se

Omslagsbilden

Djävlar lyssnar och antecknar allt skvaller i kyrkan.

Kalkmålning i vapenhuset i Ärentuna kyrka, Uppland, från 1400-talet.

Den skrivande djävulsfiguren i bildens övre del upptecknar på ett skinn vad hans hjälpdjävlar hör skvallras i kyrkan och om flirt och tissel-tassel under mässan. Liknande framställningar finns i några kyrkor i Uppland.

Bondetro och kyrkoro

Religiös mentalitet i stormaktstidens Sverige

En bok med ovanstående titel är författad av Göran Malmstedt som resultat av ett forskningsprojekt vid Historiska Institutionen i Göteborg.

Källorna till bokens framställning utgörs av förordningar och stadgor från den aktuella epoken, stormaktstiden, samt en mängd direkta vittnesmål om allmogens beteenden som de framgår av protokoll i domkapitel, från biskopsvisitationer, prästmöten och sockenstämmor, främst i Skara och Uppsala stift. Enl. författaren tyder allt på att förhållandena var likartade även i andra landsändar.

Gustav Vasas reformation 1527 vann endast långsamt steg i Sverige. Först i början av 1600-talet blev vårt land definitivt lutherskt.

Den katolska kyrkan hade sedan medeltiden accepterat vissa beteendemönster hos allmogen, som sedermera blev till problem för den lutherska kyrkan. Sålunda tolererade den medeltida kyrkan att menigheten vistades utanför kyrkan under delar av gudstjänsten och man väntade sig inte heller att folket skulle gå till nattvard oftare än vid de gängse årliga tillfällena. Menigheten betraktade gudstjänsten som en kollektiv för-

pliktelse och till största delen prästernas angelägenhet.

Reformatörernas betoning av handlingens individualistiska karaktär klingade länge ohörd, skriver författaren.

Visserligen betraktades själva kyrkobyggnaden fortvarande som ett heligt rum, där man hade stark vördnad för vissa föremål och ritualer, men socknens invånare såg den som sin egendom, byggd till Guds ära. Tyckte man ej om sin präst, hände det att man helt sonika låste kyrkdörren.

Kyrkoledningen strävade efter att menighetens närvaro inne i kyrkan skulle präglas av stillsamhet och uppmärksamhet och kyrkogårdarna skulle vara fridfulla platser.

Ordningen i och invid kyrkan blev emellertid inte alltid den bästa till långt in på 1700-talet. Störande beteenden var återkommande och av allt att döma ett tämligen allmänt fenomen.

Man kom sent in i kyrkan, ofta efter det gudstjänsten hade inletts med syndabekännelsen. Några hade sin hund med, och kom berusade från den närbelägna krogen. Det var lätt hänt att de föll i sömn. Man hade gått upp tidigt på morgonen. Det var då

kyrkstöten togs fram av kyrkvaktaren, klockarens handgångne man.

Störande tal och tvistemål under gudstjänsten var vanliga, bl.a. bänkvister om vilken plats man skulle ha, emedan platsens närhet till altaret tillmättes social prestige. Det var i dessa fall främst kvinnorna som utmärkte sig.

Läktaren i kyrkan var en oroshärd. Här uppehöll sig ungdomarna och de ställde till ofog, förde oväsen och kastade ned saker.

Predikan på svenska hade en central roll i gudstjänstfirandet. Utöver det religiösa budskapet skulle prästen läsa upp kyrkliga och världsliga kungörelser, efterlysningar etc. Gudstjänsten torde, när även nattvard utdelades, ha tagit flera timmar i anspråk. Inte konstigt att ett flertal tidvis lämnade kyrkorummet i förtid innan den avslutande välsignelsen var läst. Klockaren hade ett svårt arbete att försöka hålla folket kvar i kyrkan under hela gudstjänsten och låste t.o.m. ibland kyrkdörren.

Även kyrkogården invid kyrkan blev en livlig mötesplats för köpenskap, lekar och spel, i den mån det inte fanns en kyrkbacke utanför inhägnaden.

Skamstraff i stocken utanför kyrkdörren kunde utmätas för den som orsakade slagsmål, oljud och förargelse i kyrkan. Straffet blev dock främst ett hot, vilket inte alltid omsattes i praktiken enl författaren.

I Skara stift hade klockarna som löneförmån rätt till fritt bete för sina djur på kyrkogården ända till 1819. Gräset kunde där vaja högt och gravarna var i allmänhet

“ättehagar” för hemman och gårdar, utmärkta med på sin höjd ett kors. I Sverige var det först under senare delen av 1700-talet som kyrkogårdarna kom att utsmyckas med planterade träd och sedermera bli de prydliga gravplatser vi har idag.

Det finns enl. författaren ingen anledning att betrakta sockenbornas stundtals oregerliga beteende i kyrkorna som vittnesmål om bristande religiositet. De allra flesta hade vid den här tiden en stark gudstro. Det ligger nära till hands att förklara sen ankomst med kyrkans roll som unik mötesplats, dit alla i trakten kom och där man mötte släkt, vänner och bekanta. Det är naturligt att en del då glömde bort tiden vid prat om hälsotillståndet, affärer, tvister, slutföra äktenskapsavtal etc.

Göran Malmstedt tar även upp andra ämnen i sin bok: 'Präst i bondesamhället', utbildning, tjänster, ekonomiska och sociala ramar, t.ex. successioner och konserveringar, 'Bondetro', 'Folkfostran och religiositet' samt 'Kyrkolivet under 1700- och 1800-talen'.

Det är en intressant och lättläst bok, som hjälper oss att förstå den tid i vilken våra förfäder levde.

Fakta:

'Bondetro och kyrkoro' av Göran Malmstedt.

Nordic Academic Press AB, Falun 2002, 233 sid.

Joel Holger □

Om Du spelar bingo på Kungshalls Bingo
Kungsgatan 47 i Göteborg, stöder Du samtidigt även
GöteborgsRegionens Släktforskare, som får del av nettobehållningen !

Kringvandrande byskollärare kom till en gård under någon vecka.
 Akvarell av J. Blackstadius 1859

Klockaren i helg och söcken

av Gunnar Johansson, Malmö

I våra kyrkor finner vi vanligen uppsatt en "Series Pastorum", en förteckning över pastoratets kyrkoherdar och komministrar. I den kyrkliga hembygdskunskapens intresse vore det önskvärt, att en dylik förteckning uppsattes även över klockare och organister, gärna också över andra kyrkans tjänare, kyrkvårdar och kyrkoväktare.

Klockarens verksamhet var omfattande
 Med all rätt skriver en kyrkohistoriker, H. Pleijel: "Vad de gamla klockarna betytt för hela vårt kulturliv har aldrig blivit rätt uppmärksammat".

Vi följer klockaren till stapel eller kyrktorn vid de många ringningarna, till klockarestol, ut i socknen som lärare för barnen, som vaccinator och åderlåtare, som postförrare åt biskop, prost och kyrkoherde.

Vi möter honom som upptecknare av

ålderdomliga melodier, ser honom i vardagens möda som brukare av klockaregårdens jord, som föregångsman i fråga om trädgårdsodling och biskötsel m.m. och som betrodd man i sparbankerna, till vilka prästerna tagit initiativet.

Anledningen till mitt intresse för klockaren och hans värv har vuxit fram ur min släktforskning. Redan 1670 var min anfader på Rökland i Alnö församling (Västernorrland län) klockare och så har förtroendeposten generation efter generation fram till 1892 nedärvt.

Min tidigare uppfattning om detta ämbete var 'sångbarheten', att kunna ta upp psalmer, att vara försångare i kyrkan. Det var vad jag trodde; naturligtvis innebar namnet klockare ringning i socknens kyrka.

Jag började forska, frågade mig fram,

lånade litteratur på bibliotek och försökte verkligen sätta mig in i begreppet klockare och dennes bakgrund.

Denna lilla sammanställning vill därför ge en kort information om en del av arbetet inom sockenkyrkan under svunnen tid.

Vid de stora kyrkorna, domkyrkorna och städernas kyrkor, har prästen vid sin sida haft flera medhjälpare, vilka räknat olika vigningsgrader.

Men vid de små kyrkorna på landsbygden hade prästen säkerligen haft endast en medhjälpare, klockaren¹⁾

Denne hade valts av sockenbor och fick avlägga sin ämbetsed inför kyrkoherde, sockenbor och slutligen inför biskop och domkapitel.

Efter avlagd ed skedde överlämnandet av kyrkans nycklar - en betydelsefull ceremoni - som även ingått i kyrkoherdeinstallationen. Dessa nycklar representerade kyrkan på ett särskilt sätt och angav vilket stort förtroende det här gällde.

Men begreppet kyrkans nycklar omfattar även kyrkans böcker, kläder, klockor och allt inne i kyrkorummet. Vid edsavläggningen skedde detta med hand å bok, d. v. s. bibeln.

En andra punkt i eden innehåller ett löfte att lära barnen läsa och skriva. Klockaren måste alltså vara skriv- och läskunnig. Han måste lära barnen svensk katekes utantill. Detta var ett mycket viktigt ansvar som åvilade klockaren. Klockaren var med andra ord en föregångare till senare tiders lärare.

Eftersom kyrkklockorna var en så dyrbar och betydelsefull del av kyrkans inventarier, fann kyrkoledningen det nödvändigt att stadga straff, om genom klockarens försumlighet eller vårdslöshet klockorna tog skada. Likaså fann man det nödvändigt att stadga, hur man skulle förfara, om en kyrk-

klocka föll ner från sin stapel och i fallet dödade klockaren, som ju stod nere under klockan när det ringde. Genom dålig upphängningsanordning kunde risken vara stor att klockan föll ner. Under medeltiden var också ringningarna vida fler än senare.

Förutom ringningarna var klockarens huvudsakliga uppgift att leda sången och musiken.

Det framgick även av stadgan, att klockaren skulle vara först i kyrkan och den siste som lämnade den, att tända och släcka ljusen, att ikläda prästen den liturgiska skruden, att bära vatten till dopfunten och allmänt vara kyrkans tjänare.

Det fanns i forna tider "*korta och ödmjuka påmimmelser*" angående klockarens skyldighet att lära läsa; det stadgades bl. a.:

"Om ungdomens samling kring klockarestolen är det nyttigt att ungdomen förut och efter första ringningen på en bestämd plats samlas och sedan den gjort bön och sjungit en psalm, enhälligt vid sammanringningen gå i Guds hus".

Man ville också med avseende på undervisningen ha en utsatt tid då denna skulle begynna och sluta för terminen.

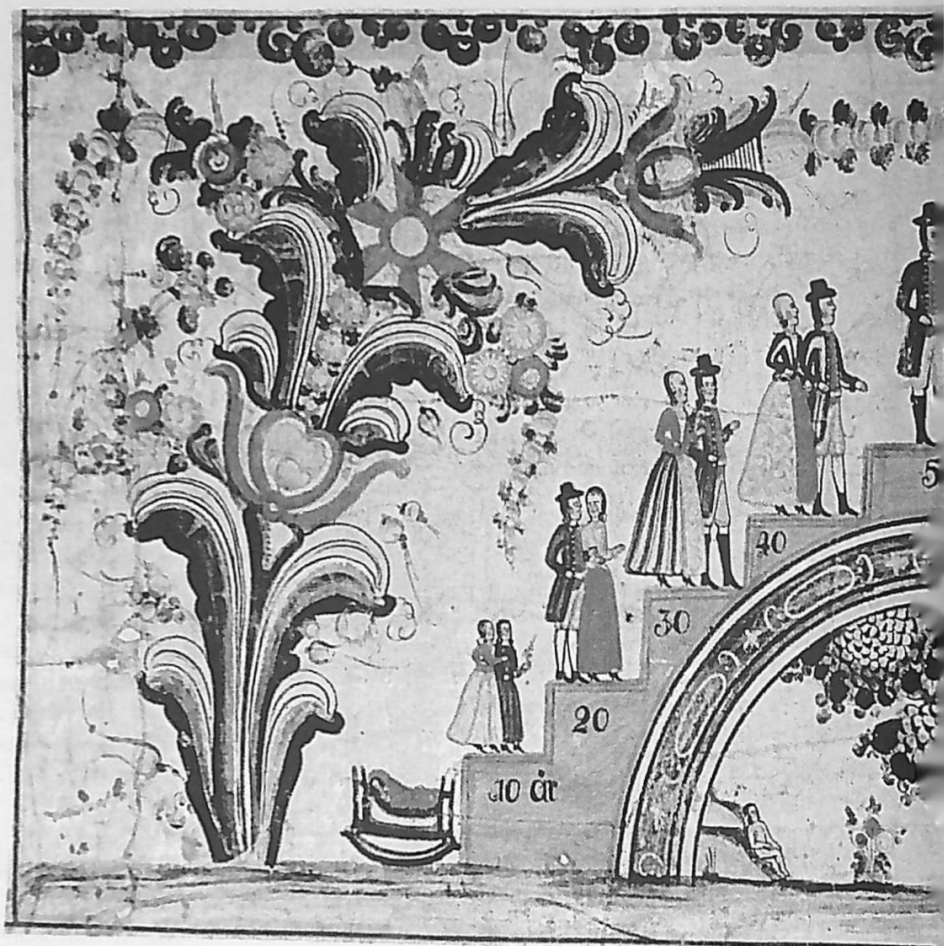
Som synes hade klockaren en icke oetydlig uppsikt sig förelagd. De långa predikningarna gjorde att många församlingsbor föllo i sömn, och det åvilade därför klockaren¹⁾ att med en lång "stöt" uppväcka de ohörsamma.

Med införande av orglar och anställande av kantorer upphävdes i lag 1947 och 1950 den gamla klockareinstitutionen och det stadgades i stället om organister, kyrkokantorer m. fl.

(Från 'Adalingen' nr 4 - 2001)

Not:

1) Kunde även vara en kyrkovakt / kyrkovaktmästare.

Medellivslängd

anger hur många år en person av viss ålder kan väntas leva ytterligare, med hänsyn till den aktuella dödligheten de kommande åren. Störst intresse tilldrar sig i allmänhet medellivslängden för nyfödda. Denna har ständigt ökat, främst beroende på minskad dödlighet bland spädbarn och småbarn. Även för personer som är 50 resp. 65 år gamla finns statistik, hur gamla de kunde/kan förväntas bli. Uppgifterna avser personer i Sverige.

Åren	Medellivslängd för män			Medellivslängd för kvinnor		
	nyfödda,	vid 50,	vid 65 år	nyfödda,	vid 50,	vid 65 år
1751-1790	33,7 år	68,2	75,0 år	36,6 år	69,6	75,5 år
1791-1815	35,4	67,3	74,3	38,4	68,7	74,8
1841-1850	41,7	68,1	74,6	46,1	70,2	75,6
1891-1900	50,9	72,4	77,2	53,6	74,0	78,1
1941-1950	68,1	75,0	78,6	70,7	76,3	79,3
1990	74,8	77,5	80,3	80,4	82,2	84,0
2002	77,7	79,6	81,9	82,1	83,4	85,0

Ålderstrappa, omkr. år 1800, Dalarna

Spädbarnsdödlighet

anges med antalet avlidna barn under första levnadsåret per 1.000 levande födda.

Åren	Antal avlidna barn
1751-1790	205
1791-1800	196
1841-1850	153
1891-1900	102
1941-1950	27
1990	6
2002	3,3

Källor: S C B Statistiska centralbyrån www.scb.se
 "Historisk statistik för Sverige. Del I. Befolkning 1720-1967"

Vaccination

På 1790-talet upptäckte engelsmannen Edward Jenner vaccinet mot smittkoppor. År 1798 offentliggjorde Jenner sin upptäckt och smittkoppsvaccinet började spridas runt om hela världen.

I Sverige gjordes den första vaccineringen år 1801. Efter 1810 blev vaccineringen mer allmän och utövades inte bara av läkare utan även av klockare och präster. I lag påbjöds den som obligatorisk år 1815. Vaccinet skyddade ej för obegränsad tid, utan endast för ett tiotal år, och därför utfördes revaccination speciellt vid smittkoppepidemier. Ett förnyat reglemente från 1853 påbjöd alla föräldrar och målsmän att senast inom två år låta vaccinera sina barn. På landet utövades tillsynen av kommunalnämnden, som utsåg en eller två vaccinationsföreståndare. I städerna övervakades vaccinationen av stadsläkaren. Pastorsämbetet lämnade vid årets början en förteckning över de barn som var födda under näst föregående år och med ledning av denna anordnades vaccinationen. De journaler som vaccinatören förde överlämnades till pastorsexpeditionen för anteckning i husförhörslängden.

Om föräldrar ej låtit vaccinera sina barn straffades de med böter. För att ett barn

skulle bli intaget på allmän skola eller uppfostringsanstalt fordrades ett intyg på vaccination eller på att personen ifråga hade haft smittkoppor.

Vaccinationsanteckningarna finns förutom i husförhörslängderna även på flyttningsattesterna och ibland i flyttningslängden och i födelse- och dopboken. I husförhörslängderna finns vaccinationsanteckningar från början av 1800-talet. I de tidigare längderna finns ej några speciella kolumner för dessa anteckningar utan de finns i marginalen eller i kolumner för annan information. Anteckningarna är till en början mycket varierande; "v, vac, vacc, y, ymp" för vaccination och "s, sm, smk, smitt, k, kopp, haft koppor, nat" (naturliga koppor) för genomgången sjukdom. Anteckningen "Rev" förekommer också och betyder revaccination, alltså har personen blivit vaccinerad på nytt. Senare kom föreskrifter om hur dessa anteckningar skulle föras; "v" för vaccination och "s" för smittkoppor. Någon gång kan även årtalet för vaccinationen förekomma.

(Källa: Demografiska databasen, Umeå)
www.ddb.umu.se/ddbmaterial/nyckvark.htm

Folkräkningarna 1865, 1875, och 1900 i Norge

Webbplats: www.rhd.uit.no

Registreringscentral för historiska data (RHD) vid Universitetet i Tromsø har lagt ut dessa folkräkningar, som har ovanligt bra sökmöjligheter (man kan kombinera variablerna förnamn, efternamn och födelseort). Försök först med "Enkel" sedan "Avansert sökning" i "Folketellingen".

Resultatet kommer fram med hela hushållet och bostadsort samt födelseort och -år för de enskilda personerna.

Intressant gravsten på Åhus kyrkogård i Skåne.

I slutet av 1960-talet bodde jag i Skåne och i samband med att filmen om Yngsjömordet spelades upp på biograferna reste jag runt i just den trakten. Jag vandrade bl.a. planlöst omkring på Åhus kyrkogård, då en äldre man frågade mig om jag sökte någon. När jag då svarade nekande, så sa han att "här i trakten blir vi väldigt gamla och är otroligt virila. Här ska du få se på en intressant gravsten".

Det var en minnessten över en kofferdikapten med hustru och två döttrar.

Värre än Abraham och Sara!

Att kapten Måns Mauritsson blev 101 år var ju i och för sig inte så konstigt, men att hustrun blev 133 år var ju lite mer häpnadsväckande. När man sedan begrundar att kaptenen och hans hustru hade avlat en dotter vid 100 års resp. 95 års ålder, då förstår man min guides, den skånske odalmannens, skojiga uttalande.

När jag en vecka senare besökte Landsarkivet i Lund och studerade Åhus' kyrkoböcker så klarnade bilden väsentligt.

Kapten Måns Mauritsson var i verkligheten född 1768 och ej 1708. Han gifte sig i Åhus 24/7 1795 med Helena Sjöström, född i Åhus 21/2 1776 och inte 1714. Det blev en avsevärd skillnad.

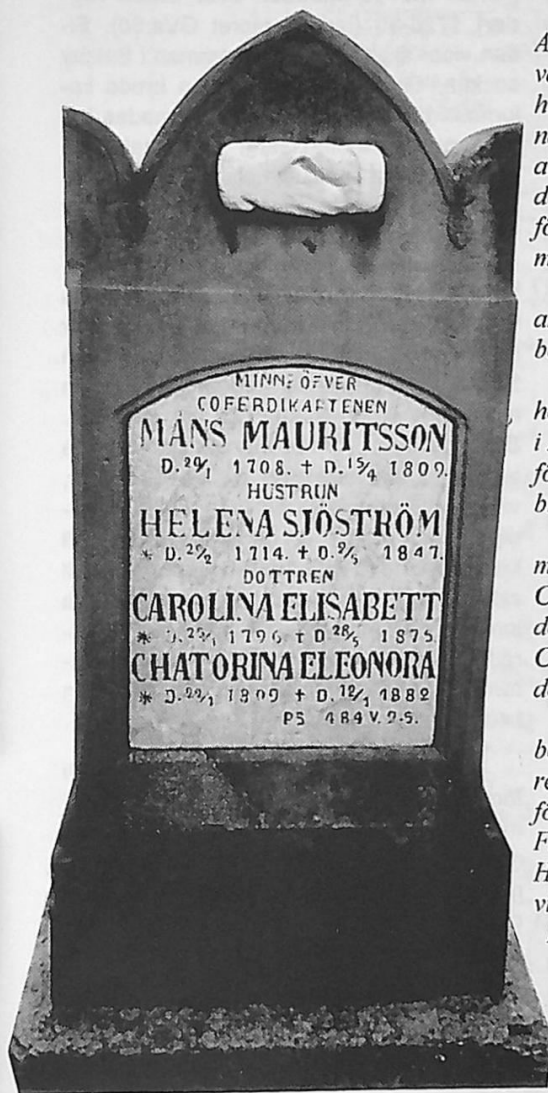
Döttrarnas data är emellertid korrekta, men ej deras namn.

Carolina Elisabeth född 25/2 1796 och död 28/5 1875.

Catharina Eleonora född 22/1 1809 och död 12/1 1882.

Antagligen var stenhuggaren skumögd, berusad eller kanske ej läskunnig, varför resultatet blev som det blev. Helena blev för övrigt omgift 1814 med kaptenen Jöns Fredrik Malm, född 1788 i Sölvesborg. Hela Åhus tycks vimla av kofferdikaptener vid denna tid! Kofferdi = handelssjöfart. Men skrivet är skrivet och om man korrigerar denna gravsten så blir ju Åhus en sevärighet fattigare. Vi får väl anamma det som läraren skrev på svarta tavlan "LÅT STÅ".

Rolf Ekelund

MINNE ÖFVER
KOFFERDIKAPTENEN
MÅNS MAURITSSON
D. 2⁹/₁ 1708. + D. 1¹/₄ 1809.
HUSTRUN
HELENA SJÖSTRÖM
* D. 2²/₂ 1714. + D. 2²/₅ 1847.
DÖTTREN
CAROLINA ELISABETT
* D. 2²/₁ 1796 + D. 2⁸/₅ 1875
CHATORINA ELEONORA
* D. 2²/₁ 1809 + D. 1²/₁ 1882
PS 184 V. 25.

Jordeböcker & mantalslängder från Skaraborgs län

av Peter Nordby

JORDEBOKEN

Vid Vadstena möte år 1524 fattades beslut om att statsmakten skulle föra bok över sina ränte- och skatteinkomster. Sådana jordeböcker hade förts i Sverige redan under äldre medeltid av klosterförvaltningarna och senare även av enskilda stormän. I samband med kyrkoreduktionen 1527 fick Gustav Vasa tillgång till flera jordeböcker och han kunde också dra nytta av att många av de som tidigare arbetat med den kyrliga jordebokföringen övergick i kronans tjänst. Det är möjligt att han också inspirerades av ett möte med den danske kungen Fredrik I som 1523 föreslagit bokföring av danska statens ränteinkomster.

Omkring 1540 hade man funnit formerna för hur jordeböckerna skulle se ut. Böcker förda från denna tid fram till länsreformen på 1620-talet förvaras i riksarkivet (landskapshandlingar i kammararkivet). Den i Göteborgs landsarkiv bevarade serien av jordeböcker från Skaraborgs län är ögdervis ordnad - länet hade fem ögder, Läckö, Skara, Vadsbo, Höjentorp och Artofta - och den är komplett för perioden 637-1874 (Skaraborgs läns landskontor, serie GVa).

Jordeböckerna är liggare, som under 1700-talet gällde i sexårsperioder. Under 1800-talet gjorde man nya böcker endast å statsmaktens befallning. Ur bokföringsynpunkt var jordeboken en verifikation till landsboken (länets "huvudbok"), men vi kan i den endast se vilken skatt som vilade å taxeringsenheterna, inte hur mycket som faktiskt betalades.

Det exempel vi här valt (sid. 19) är hämtat från jordeboken över Skara fögderi 1725-30 (landskontoret GVa:60). Sidan visar skatten för fyra hemman i Saleby socken, Skånings härad. I den breda kolumnen längst till vänster antecknades by- och hemmansnamn samt ej mantalssatta enheter (torp, backstugor m.m.) lydande under de mantalssatta hemmanen. I den första kolumnen till höger om hemmansnamnen finns jordeboksnumret och i de följande tre noteras hemmanets mantal. De tre kolumnerna för mantalssstorleken svarar mot de s.k. jordnaturerna: skatte, krono och frälse. Den tredelade jordnaturskolumnen nyinfördes i och med 1725 års jordebok. **Skattejorden** brukades av de självägande bönderna, **kronojorden** av kronans åbor, vilka hade brukningsrätt men inte fullständig äganderätt mot att de betalade ränta till kronan och den **allmänna frälsejorden** (till skillnad från den ypperliga) av den privata jordägarens landbor, vilka hade brukningsrätt mot att de betalade ränta till jordägaren. Den statliga jordskatten vilade nästan helt på skatte- och kronobrukarna.

I jordeboken förs alltid skattehemmanen först och i storleksordning (från hemman med mantalssstorleken 1 ner till 1/8 eller mindre), därefter krono- och sist frälsehemmanen. **Hemmanet** är en jordeboksenhet, dvs. ett taxeringsbegrepp, och ursprungligen motsvarade det som regel en konkret gård. Med tiden klövs hemmanen (arvsdelning) så att under loppet av 1700-talet blev det alltmer sällsynt att ett hem-

Skånings Härad		Sahlby och Gochin	
Sahlby Aker	1	Jordebods Kantar	
		1/2 Skan un unast	21 1/2
		1/2 Skan un unast	7 1/2
		3/4 Dag un unast	12
		8/10 dag Skan un unast	2 1/2 0
		4 Skan un unast	25 1/2
		Summa	48 1/2
		Jem mantagts Skan un unast	
		Grundun	126 9/16
		Djögning Skan un unast	2 1/2
		Skiljning Skan un unast	1 1/2
		Doffun	2
		Skiljning Skan un unast	2
		Dag un unast	3
Jem Gochin	2	Summa	19 1/2 1/2 29 1/2 2 31 1/2 N: 36
bruna	1	Jordebods Kantar	
		1/2 Skan un unast	21 1/2
		1/2 Skan un unast	7 1/2
		3/4 Dag un unast	12
		8/10 dag Skan un unast	2 1/2 0
		4 Skan un unast	25 1/2
		Summa	68 1/2
Jem Gochin	3	Summa	26 1/2 2 28 1/2 N: 37
Medan Skan un unast	1	Jordebods Skan un unast	
		1/2 Skan un unast	21 1/2
		1/2 Skan un unast	4 6/16
		3/4 Dag un unast	12
		8/10 dag Skan un unast	2 1/2 0
		4 Skan un unast	25 1/2
		Summa	65 1/2
Jem Gochin	4	Summa	28 1/2 2 30 1/2 N: 38
Stills	1	Jordebods Kantar	
Stills		1/2 Skan un unast	21 1/2
		1/2 Skan un unast	6 1/16
		3/4 Dag un unast	12
		8/10 dag Skan un unast	2 1/2 0
		4 Skan un unast	25 1/2
		Summa	67 1/2
Jem Gochin	5	Summa	28 1/2 2 30 1/2 N: 39
Stills	4	Summa	11 1/2 8 12 1/2

Gula Hembom
af Lof Romag

Sida i jordebok från Skånings härad i Skara fögderi 1725-30. Kolumnrubriker finns endast på bokens första sida.

man motsvarade endast en gård. I Skaraborgs län är det från senare hälften av 1700-talet vanligt att hela hemman (mantalsstorleken 1) utgör fyra gårdar. Detta framgår alltså inte av jordeboken, men väl av mantalslängden.

I kolumnsystemet till höger på sidan summeras skattepersedlarnas (*persedel* = *naturprodukt*, såsom *korn*, *smör* e.d.) värde i daler silvermynt. Dessa värden uttrycker det s.k. *kronovärdet*, vilket låg långt under skatternas markegångs- eller reella värde. Uppgifterna fördelas på tre kolumner: 1) avkortat och anordnat, 2) kronan behållet, 3) summa. Som synes var det endast en liten del av skatten som gick direkt till kronan (behållet). Merparten gick istället direkt till skatteändamålet, t.ex. försörjning av indelningshavare.

Längst ut till höger på sidan, i *marginalen*, finns plats för olika sorters anteckningar, vilka ofta är intressanta ur forskningssynpunkt. Angelägenheter som gällde indelningsverket noterades här, t.ex. om hemmanet var stamhemman eller augment (augment skulle bidra med skatt till en stam), om det var officersboställe eller om dess skatter var anslagna till kyrkan etc. Vidare användes marginalen till att ge upplysningar om skatteköpen, dvs. omvandlingen av ett hemman eller del därav från krono- till skattenatur. Vi får då reda på vilket år köpet ägt rum, hur stor köpeskillingen var och vem som köpte. Marginalen upplyser också om ägare av frälsehemman. Man skulle kunna säga att marginalnoteringarna ger en hel del av hemmanets kamerala historia i en i övrigt tidsmässigt stel källa, eftersom samma uppgifter om jordskatterna återkommer genom århundraden.

MANTALSLÄNGDEN

Mantalslängden var i likhet med jordeboken en verifikation till landsboken. Den skulle verifiera underlaget för uttag av personskatten mantalspengar. De civila längderna började föras 1628 som en avlösning av den tidigare kvarntullen och de kallades då också kvarntullsmantalslängder. Systemet med kvarntull levde trots det delvis kvar fram till 1635, då riksdagen beslutade att det på landsbygden helt skulle upphöra. I städerna bestod kvarntullen fram till 1660 då den avskaffades utom i Stockholm, Göteborg och Karlskrona.

I Göteborgs landsarkiv löper *länstyrelseexemplaret* av mantalslängderna från Skaraborgs län från 1672 till 1861, dock med en lucka under perioden 1676-94. Eftersom längderna var landsboksverifikationer ligger de ihop med länets verifikationsserie (Skaraborgs läns landskontor, serie Elb). Men för åren 1672-1755 har mantalslängderna brutits ut ur verifikationsserien och fått bilda en egen serie (landskontoret, serie E IIIa). Efter 1755 finner man dem således åter i verifikationsserien, med notering i arkivförteckningens anmärkningskolumn om vilka volymer som innehåller mantalslängder. Längderna fördes årligen och omfattade fram till 1850-talet hela länet i en volym. Efter 1861 får man söka det regionala exemplaret av längden i häradsarkivet.

Enligt instruktionen 1635 skulle de som förrättade mantalsskrivningen gå runt från hus till hus för att anteckna vilka som var skattskyldiga. Rätt snart släpptes denna tidskrävande metod och istället instämde de uppgiftsskyldiga till en bestämd plats - oftast ett tingshus, en gästgivaregård eller en sockenstuga - vid en bestämd tid. Fram till 1724 skedde skrivningen i början av det år den gällde (januari-mars), efter detta år

ändrades skrivningstillfället till de närmaste månaderna före gällande år (november-december). Mantalslängden 1725 upprättades således i nov-dec 1724, vilket man bör ge akt på vid jämförelser mellan mantalslängd och t.ex. de befolkningsstatistiska tabellerna.

Vår exempelsida (sid. 21) ur en mantalslängd är hämtad från Skaraborgs län 1750 (landskontoret E111a:57). Sidan visar de åtta första jordebokshemmanen i Saleby socken. Fastighetsregistreringen följer jordebokens - längden inleds således med hemmanet Saleby Åker. Längst till vänster anges mantalsstorleken för hela hemmanet, alltså det som är taxeringsenheten i jordeboken. Huruvida det rör sig om skatte-krono- eller frälsejord ser vi inte här. Härefter noteras **by- och hemmansnamn** på samma vis som i jordeboken, men i mantalslängden kommer också i princip alla enheter med, som inte är mantalssatta (torp, kvarnar, soldatboställen, backstugor). Så t.ex. finns ett torp (Lillåker) med under hemmanet Åker i mantalslängden, men inte i jordeboken. De som var skyldiga att betala skatt för försörjning av tjänstemän vid lantdomstolarna avprickades i kolumnen "**rökar (hushåll) eller matlag**". Denna skatt gällde endast hushåll på landsbygden och drabbade huvudsakligen oprivilegierad jord.

I den breda mittkolumnen förs alla **personuppgifter**. Vi ser då att på hemmanet Åker finns tre brukarhushåll med följande personuppgifter: 1) Förr ryttaren Ahrenström, hans hustru (angiven med "h") och sonen Jonas; 2) Sven, hustru, dotter Catarina; 3) Anders, hustru, sonen Erik. I nästföljande kolumn med rubriken "**brukens storlek**" noteras mantalsbråket, dvs. hur stor del av jordebokshemmanet varje hushåll innehar. Här kommer vi såle-

des bakom jordeboksenheten Åker och ser att den förmodligen är uppdelad på tre gårdar, varav den första har taxeringsstorleken 1/2 mantal och de två övriga 1/4 mantal vardera. Det betyder att Ahrenström svarar för hälften av de jordeskatte som vilar på hemmanet, Sven och Anders för en fjärdedel vardera. Från och med 1750 är mantalslängden primärkälla för uppgifter om mantalsbråken dvs. brukarhushållen.

I de följande sju kolumnerna avprickas de **skattskyldiga**, specificerade på: Män och andra brukare; Hustrur och mödrar; Söner, döttrar, drängar och pigor fördelade på "helvuxne" och "1/2-vuxne" (18 resp. 15 år gamla); Ryttare- och soldathustrur med inhysesjon. På hemmanet Åker finns således nio personer som är skyldiga att betala mantalspengar.

Mantalslängdernas kolumner upptar t.o.m. 1765 endast de som var skattskyldiga - de fick då ett streck i någon av kolumnerna. Samtliga dessa streck summeras kolumnvis och totalt i slutet av varje sockenuppställning. Man kan dock finna uppgifter om de som inte var skattepliktiga även före 1766: Ryttare och soldater anges med namn, typ ryttaren Svens hustru, eftersom deras hustrur inte var skattebefriade; Personer som slapp betala av t.ex. fattigdomsskäl fick ändå stå kvar i längden, eftersom befrielsen skulle prövas årligen (i vårt exempel är "Inhyses Maria" avkortad för att hon, som det står i marginalen, är "utfattig"); Befriade ståndspersoners namn kan anges indirekt, typ major NN:s folk, därför att det utgick bevilling från tjänstefolket. Sistnämnda är ett exempel på sekundär användning av mantalslängderna, dvs. de användes som taxeringsunderlag till flera andra skatter än mantalspengarna.

Den klart största gruppen som inte skulle föras in i längderna före 1766 var de av åldersskäl befriade, dvs. personer under 15 och över 62 års ålder. Bland övriga befriade grupper återfinns bl.a. krigsfolk i tjänst, av ståndsskäl befriade (adel, präster, lärare), kronans anställda (t.ex. salpetersjudare), sjömän och nybyggare.

Från och med 1766 skulle som det hette "allt folk som liv äga" in i mantalslängden. Skälet härtill var just den sekundära användningen av längden. De från mantalspengar befriade specificerades då i tre kolumner: minderåriga, överåriga och av andra skäl befriade. I praktiken blev det sällan så att alla verkligen kom med, men någonsans mellan 90 och 100 procent av befolkningen täcktes nog in mot säg runt hälften tidigare.

Litteratur:

Wirsell, Gunnar: Om kronans jordeböcker 1541-1936 (1968).

Herlitz, Lars: Jordegendom och ränta. Om fördelningen av jordbrukets merprodukt i Skarborgs län under frihetstiden (1974).

Ägren, Kurt: Adelsn bönder och kronans Skatter och besvär i Uppland 1650-80 (1964).

Lext, Gösta: Mantalsskrivningen i Sverige före 1860 (1968).

Herlitz, Lars: Koppsskatten i det äldre tjänstesamhället. Den mantalsskrivna befolkningen i Skarborgs län 1699-1767 (1991).

Andersson Palm, Lennart: Människor och skördar. Studier kring agrarhistoriska metodproblem 1540-1770 (1993).

(Publicerat som Dokument nr 3.1994 på Göteborgs landsarkiv)

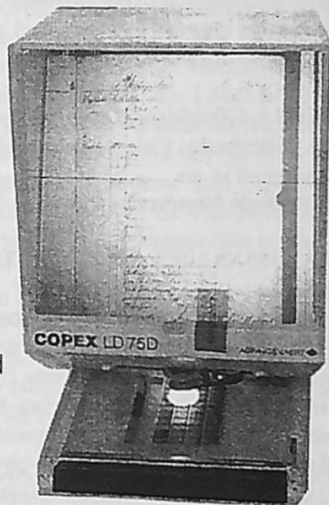
Släktforskare !

3.000:- .....

... i rabatt får Du, vid köp av
Copex LD 75.

Du betalar endast 5.200:- inkl. moms
(ord. pris 8.200:-)

- * läsaren har specialanpassad fichehållare för SVAR-fiche
- * 1 st objektiv med 42 x förstoringegrad
- * stor bildskärm 29 x 28 cm
- * frakt tillkommer
- * 7 dagars returrätt
- * www.msab.org

MSAB
MICROSYSTEM AB

Schélegatan 3
416 60 Göteborg
031 - 19 06 09

Liljebacken
524 95 Ljung
0513 - 500 20

LANDET RUNT ur olika medlemsblad

Joel Holger redogör här kortfattat för ett urval läsvärda artiklar i andra föreningars medlemsblad. Vi byter med omkr. 70 st föreningar och deras tidningar finns tillgängliga i G R S bibliotek.

DALFOLK. Dalarnas Släkt-, Hembygds- o. Emigrantforskarförening

Nr 2/03. Stenåke Petersson refererar ett föredrag av Margareta Grafström, Härnösand, om 'Stormor i Dalom', dvs. Margareta Säbränsens burea (1594-1657). Hon hade 13 barn i två äktenskap och är anmoder till stort antal pers. Nu efterlyses ev. uppgifter om fler ättlingar. - 'Ett storbröllop i Leksand' 1874 är hämtat ur Paul B. DuChaillous bok 'Midnattssolens land'.

DISKULOGEN. Föreningen DIS

Nr 61. Juni 03. Handlar om kartor och geografi. Björn Johansson lämnar god information om 'Historiska kartor i släktforskningen'. - 'Frimurarorden och dess arkiv' är referat från föredrag i Jönköping i febr. www.frimurarorden.se - 'Modern släktforskning'. Olof Cronberg berättar om exempel från sin forskning med datorhjälp på Internet och CD-skivor.

GESTRICIA. GästriklandsGenealogiska För
Nr 3/03. 'Släktforska i Finland -är det möjligt?' besvaras med ett ja. Se:
www.genealogia.fl/sve/sve2r.htm

HALLANDSFARARES INFORMATION.

Hallands Genealogiska Förening

Nr 60. Juni 03. Om 'Pärlfiske i Lagan' berättar Curt Fredriksson. I flodpärlmusslor kan det bildas mycket eftertraktade pärlor. Redan Gustav Vasa ivrade för pärlfiske, men numera är det förbjudet. I Laholm fanns ett antal legendariska pärlfiskare, som hade denna fangst som bisyssla. - Lars Larsson beskriver hur man släktforskar på nu levande personer (och ev. avlidna efter 1991). Allmänhetens terminal på lokala skattekontoret står till förfogande.

Nr 61. Sept. 03. Föreningen har färdigställt och ger ut boken '50 halländska antavlor' (250.-kr),

spridda över hela Halland. Antavlorna är insamlade av HGF och innehåller 7753 personer. - Vidare har man framställt 93 st halländska CD-skivor med församlingsvis scannade mantalslängder, www.genealogi.se/halland/ (50.-kr/st). - Börje Angelstrand betonar betydelsen av de nu lättillgängliga mantalslängderna. - Ingrid Thorén berättar om 'Den heliga Birgitta' och hennes relation till Halland.

KGF-NYTT. Kronobergs Gen. Förening (Småland)

Nr 82. Sept 03. 'Älvsborgs lösen och släktforskaren' av Niclas Rosenbalck handlar om det första med året 1571. Skatten uttogs med 1/10-del av skattskyldiga bönders och stadsbors förmögenheter i boskap och metaller. Skattelängderna är mikrofilmade av SVAR. - Monica Keynemo skriver om hur hon med Internet hittat ättlingar, foton m.m. efter utvandrare från Ljungby till USA 1889.

MARK-RÖTTER. Marks Härads Släktforskarförening (Västergötland)

Nr 3/03. 'Så bodde vi - byar och skiften' av Anna-Lisa Berglund behandlar utvecklingen av Sveriges jordbrukssamhälle, bönder och torpare, allt sedan medeltiden. Artikel, som börjar med begreppen hammarskifte och solskifte, är mycket läsvärd. - Jan-Åke Stensson berättar om 'L.J. Wingqvist' (1835-1900) vilken anlade och utvecklade 'Fritsla Mekaniska Wäfveri' under 1880- och 90-talen. Det hade som mest 731 st vävstolar. Samhället fick skola, bostäder, såg, snickeri, utvecklat skogs- och jordbruk, järnvägsförbindelse, affär, hotell m.m.

ROTPOSTEN. Jönköpingsbygdens Gen.För.

Nr 2/03. En informativ artikel refererar Karl-Ingvar Ångströms föredrag 'Kartors användning

i din forskning'. Här upplyser han om allt det historiska kartmaterial som finns på Lantmäteriverket i Gävle www.lantmateriet.se

SKÅNEGEGEALOGEN. Skånes Gen. Förb.

Nr 1/03. Annica Johnson skriver om Helsingörs historia. Bymuseet i staden är mycket sevärt och har arkiv (sedan 1680) med läsesal och databaser med kyrkböcker, brandförsäkringar och tidningar 1829-1983.

www.helsingor.dk/museum/

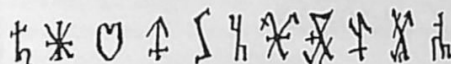
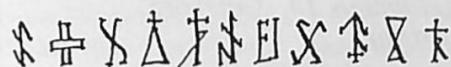
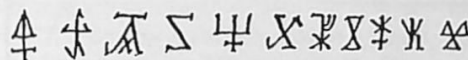
- 'Vem var klockaren Lars Nilsson Busk i Bösarp?' av Gert Olof Hjortswang innehåller utöver försök till svar, mycket om klockaresysslan och prästämbetet i Skåne vid försvenskningen i slutet av 1600-talet. Mycket välskriven artikel! - 'Arkivcentrum Syd' invigdes i april 03. Det ligger på Porfyrvägen i Lund. Landsarkivets arkivhandlingar tillhandahålls nu i forskarsalen på Arkivcentrum Syd.

www.ra.se/lla

- 'Malmö stadsarkiv fyller 100 år' informerar om allt vad man där kan finna om stadens historia.

SLÄKT och BYGD. Österlens Släkt- o. folklivsforskarförening (Skåne)

Nr 3/03. Carl Lindholm anmäler en bok av Tuve Skånberg (doktorsavhandling vid Lunds Univ.) 'Glömda gudstecken, från fornkyrklig dopliturgi till allmogens bomärken'. Bomärken som ägarbetäckning och signatur har använts i Norden ännu in på 1800-talet. Bomärken återfinns t.ex. i jordböcker, mantalslängder och bouppteckningar, men även inskurna på äldre redskap, husgeråd och annat lösöre. Bomärken användes emellertid redan i förkristen tid och omvandlades sedan till kristen symbolik.

SLÄKT och HÄVD. Gen. Föreningen

Nr 3-4/02. Temanummer i anl. av Stockholms 750-årsjubileum, med artiklar: Marko Lamberg 'Att bli Stockholmare under medeltiden. Inflyttare och integrationsprocesser i Stockholm med speciell hänsyn till tidig invandring från Finland' - Lars Ericson 'Det bortglömda Stockholm. Norre förstaden 1602-1635' - Barbro Lindqvist 'En fransk musikants katolska familj. Religionskrockar på 1600-talet' - Arne Jansson 'Dramatik i protokollen' - Curt Hauffman 'Hattmakaråldermannen Märten Hoffmann' - Pontus Möller 'Stockholmsläkten Söderbergs tidigaste släktförbindelser' - Leos Müller 'En köpmannasläkt mellan Stockholm, Göteborg och Amsterdam. Familjen Grill 1700-1800' - Herman Schück 'Heyman Schück och hans barn. En judisk familj i 1800-talets Stockholm' - Hans Andersson 'Jag mig nöjd under bilan böjer. Berättelser av och om avrättade i Stockholm 1720-1910'.

SLÄKTDATA. Föreningen SLÄKTDATA

Nr 3/03. 'Före kyrkböckernas tid', Ragnhild Ericsson delger oss sina erfarenheter av bouppteckningar och mantalslängder från Hisingens härader. - Per Liljeström recenserar de 17 artiklarna i Släktforskarförbundets Årsbok 2003. Mycket ros och lite ris! - Christer Engstrand rapporterar från Släktforskardagarna i Ronneby. - En levnadsbeskrivning av Sveriges första dokumenterade kvinna / Ingegerd Olofsdotter / dotter till Olof Skötkonung. Hon blev rysk storfurstinna, gift med Jaroslav I av Kiev (987-1054) och firas som helgon i Ryssland med namnet Anna. - Till detta nummer bifogas en CD-skiva med Släktdatas registerfiler (1.100.000 poster)

SLÄKT-EKEN. Blekinge Släktförening

Nr 3/03. Numret rapporterar och summerar Släktforskardagarna i Ronneby 23-25 aug. Föredragen och stämman refereras. - Lars Jerrhag, Asarum, skriver utförligt om Stefan Flöögs föredrag: 'Båtsmän under 1790 års

sjötåg' och fartyget 'Dristigheten' med sina 64 kanoner. För de som vill veta mer finns:
www.genealogi.se/blekinge/2003

SLÄKTHISTORISKT FORUM. Sveriges Släktforskarförbund

Nr 3/03. Karl-Gustaf Mattsson berättar om den filmatisering som pågår av Guillous triologi om Arn Magnusson. En släkttavla visas över sambandet mellan Folkungaätten och Eriksätten från Bengt Snivil resp. Knut Eriksson. - Hans Egeskog skriver om det nya Emigranternas Hus i Göteborg (*Ännu ej öppnat*) - 'Börja släktforskadela 3'. Eva Dahlberg ger en innehållsrik översikt om 1900-talets källor. - Hans E. informerar om 'Arkion' i Sollefteå, dvs. Riksarkivets enhet för digitalisering av Riksarkivets bestånd.
www.arkion.se

- Ted Rosvall fortsätter med 'Emigrantforskning, del 3'. Han tipsar om en rad kompletterande sökmöjligheter om man ej lyckas hitta rätt vid

internetsökning på 'Ellis Island', dvs.

www.ellislandrecords.org - Ted R. skriver också om 'Svenskar i Danmark' och det förnämliga arkiv som finns i Köpenhamn, där man kan finna svenskar som invandrat eller enbart arbetat i Danmark. Se även <http://ddd.sa.dk> om Folketællinger och Emigrantdatabas.

TROLLHÄTTEBYGDENS SLÄKTFORSK.

Nr 2/03. En artikel från 1913 av Oscar Malmrot berättar om Trollhättans historia. Namnet är belagt 1413, men egen församling blev Trollhättan först 1857. Här behandlas vattenkraften, kanalen, industrierna, kyrka, skola., politiskt ledning mm. Forts. i nästa nr. - Ett tidningsklipp från 1934 handlar om 'Fart och färdmedel förr och nu'. Skrivet i en tid då bilism och flygtrafik låg i sin linda. - Bertil Ihage skriver om 'Adolf W.Edelsvärd, 1824-1919, adelsmannen och officeren, som blev filantropisk arkitekt'.

*För ett Vackrare Hem,
besök
vårt Konstgalleri*

GALLERI SCANDINAVIA

Galleri Scandinavia, Berzeliigatan 14, Göteborg

Tel. 031 - 16 93 01

Familjen Lindblom

Nr 3/03. Anna-Lisa Berglund refererar ett föredrag i våras av Bengt O T Sjögren: 'Präster och herdaminnen i Göteborgs och Skara stift'.

VÄRMLANDS ANOR. Värmlands Släktforskarförening

Nr 2/03. 'En blivande brukspatrons resa till Amerika 1869-70'. Frans Westerlund (1843-1900) förde dagbok till och från Amerika. Emigranterna utsattes för otroliga vedermödor och lurendrejerier. Hemma igen tillträdde han en smidesmästarplats vid Borgviks Bruk, Grums hd. - 'Ett gravkors på Ekshärads kyrkogård'. Kyrkböckerna berättar om en familjetragedi 1847. Rödsoten härjade i socknen och tre barn dör nästan samtidigt i familjen. Om järnkorsen, sjukdomen m.m. skriver Tomas o. Monica Larsson, Forsberg, i en väldisponerad artikel. - Lars-Gunnar Sander rapporterar från 'Släktforskarförbundets förtroendemannakonferens i Skellefteå'.

Nr 3/03. 'Värmländska släktgårdar, del 1' av Carl Johan Ivarsson redogör utförligt för de inventeringar, som gjorts med början 1929. I nästa nr införes del 2. Då skall fem olika släktgårdar presenteras. - 'Värmlands släktforskarförening 20 år - så började det' berättas av Eva Fredriksson. - Claes Åkerblom skriver om ett projekt att dokumentera Säfles handelsmän och hantverkare genom tiderna.

VÄSTGÖTAGENEALOGEN. Västgöta Genealogiska Förening

Nr 2/03. Numret har som tema 'Finne-rödjabygden'. Man får läsa om vasaättlingar efter Erik XIV:s frillodotter Constantia på Bocksjö samt regementshovslagarmästare Hans Schager, f. 1757. - Birgitta Andersson, Fristad, redogör för släktforskar dagarna i Borås i april 03. Föredraget av Elisabeth Reuterswärd, LA i Lund, om 'Utländska rötter i svenska arkiv' nämner flera institutioner, där uppgifter kan inhämtas. - Information lämnas om CD-skivorna Sveriges befolkning 1970 och Sveriges soldatregister.

ÅDALINGEN. Ådalens Släktforskarför. (Ångermanland)

Nr 1/03. Gideon Gerhardsson ger en trolig förklaring till dödsorsakerna: 'brännsjuka' och 'brännros', som ibland anges i dödböckerna. - Detlof Sjögren har skrivit 'Om namnsdagar'. Begreppet har sitt ursprung i kyrkans ordnande av helgonens festdagar på 1100-talet.

Nr 2/03. Maj Jonsson berättar om 'Arbetsvandringar och kampen för brödfödan' på 1800-talet. - Birgitta Wedin skriver om 'Sörgällstabodarna', hur fåbodpigorna hade det på somrarna under 30-talet.

ÄTTLINGEN. Skövde Släktforskarförening

Nr 1/03. 'Våmbs by' från 1600-talet vid Billingens beskrivs utförligt av Lennart Larsson. Alla gårdar behandlas, liksom skillnaden mellan frälse-, krono- och skattegård. På 1970-talet avvecklades det sista jordbruket. - 'Namnet Våmb - en gåta' skriver Bo Carlsson. Vad betyder namnet egentligen ?

ÖCKERÖÖARNAS Släktforskarför.

Nr 1/03. Henrik Karlsson, Varberg, berättar om Anders Flöja från Öckerö sn, som var matros på ostindiefararen 'Stockholm' under resan till Kanton i Kina 1737-39. Anders skrev en färgrik sjömansvisa 'Kom lustig Camerater', med 57 verser om upplevelser och de platser man passerade. Visan kom ut som skillingtryck i 9 upplagor intill 1802. Här är den skriven med modern stil. Anders Flöja skrev även visan 'Till Österland vill jag fara', vilken även den återges.

ÖGF-LÖVET. Östgöta Gen. Förening

Nr 73 Juni 03. Folke Danbratt, Göteborg, har skrivit en lång, mycket intressant och innehållsrik skildring 'Om fregatten Galathea och båtsman Qvick'. Båten ingick i den stora flotteskader som byggdes i Karlskrona för att anfalla ryssarna 1790 och som resulterade i bl.a. Viborgska gatloppet och slaget vid Svensksund. Han har forskat omkring livet ombord, om alla sjuka, skadade och döda. Till sist kom Måns Qvick ändå åter hem till Östergötland. Han avled 1825, 71 år gammal.

Forska med GRS datorer och cd-skivor !

CD-Emigranten 1 - 2/2001

Sveriges dödbok 1950 - 1999

Svenskt Biografiskt Lexikon A - Rettig (29 band)

Söder-skivan, om Södermalm, Stockholm

Klara-skivan, om Klara församling, Stockholm

Register till SLÄKT och HÄVD 1950 - 1999

Soldatskivan med 200.000 soldater och båtsmän

Sveriges befolkning 1970 med över 8 milj. personer

Föreningen SLÄKTDATAs kyrkoboksregister över födda, vigde o. döda

N A D Nationella Arkiv Databasen med SVAR:s register 1996.

41 Handskrifter 1339 - 1926. Läromedel i handskriftsläsning.

Nya cd-skivor Till GRS datorer har föreningen i höst anskaffat:

"Svenska ortnamn" Födelseorten i husförhörslängden är t.ex. svår att läsa. De första bokstäverna förefaller vara "Bäl..." och sista bokstaven "...e". Finns det några tänkbara orter i Sverige som heter "Bäl. . .e"? Det är en av många frågor som snabbt kan få svar med "Svenska ortnamn". Det är alltså möjligt att söka på delar av ortnamnet (förled, mellanled och slutled).

Om varje "ort" redovisas i vilken kommun och i vilket län den ligger samt vad slag det är (gård, kyrka, sjö, tätort etc.) På en Sverigekarta ser man var den valda orten är belägen. Uppgifterna på cd-skivan är hämtade ur databaser hos Lantmäteriet i Gävle. Totalt redovisas drygt 410.000 ortnamn.

"Gamla stan under 750 år" När programmet öppnas syns nio böcker i vänsterkanten. De första sex är: - Staden på de tre holmarna - 750 år och mer - Människor i en stad - Arbete, flit och näring - Stort och smått i Gamla stan - Källor och kulturarv.

Sedan följer: - Kartboken - Bildkatalogen - och sist men inte minst betydelsefullt - Registerlådan, som innehåller sökbara register med personuppgifter: - Rotemansarkivet, med Gamla stans invånare från 1878 till 1926 - Dödsbevis, med uppgifter om invånarnas dödsorsaker - Register till Mantalsböcker 1800-1870 - Mantalsuppgifter för åren 1760 och 1840 - Folkräkningen 1900 med Huvudförteckning 1901.

GöteborgsRegionens Släktforskare Bibliotek och Expedition

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg, har öppet under hösten t.o.m. torsd. den 11 dec. och öppnar åter efter juluppehåll torsd. den 15 jan. 2004
tisdagar kl 10.00 - 14.00

torsdagar kl 10.00 - 14.00 (då torsdagsgruppen har sin verksamhet) --
samt 1 timma före varje föreningsmöte på Erik Dahlbergsgatan.

Tel. 031-13 12 26 www.genealogi.selforbund/grs.htm Postgiro 24 23 85 -3

E-post ställes till: per.lilje@swipnet.se Ange att det gäller GRS !